

SZABADSÁG VAGY HALÁL

Irta KÉTHLY ANNA

Fellengős cím, az olvasó hozzá képzelettel a XIX. század romantikus íróit és költőit, akik a legprózáibb eseményt is magasztos szavakkal szepítették és emelték a hétköznapi szintelenség fölé. A XX. század józan, sőt sokszor cinikus embere kifejezéseiben lényegesen egyszerűbb, sokszor döntőjelentőségű élményeit is csupán néhány szimpla szóval jelzi. Századunk utolsó két évtizedének eseményei azonban egyre jobban meggyőznek bennünket arról, hogy a XIX. század nem becsülte túl a szabadság értékét akkor, amikor hiányát a halállal mérte össze. Valóban a XX. század divatos parancsuralom-áradata egyre szűkebb területre korlátozza az életet és ha közvetlenül csak azok fizikai halálát okozzák, akik nyíltan felkelnek ellenük, közvetve, gazdasági és politikai eredményeikben ezrek és milliók pusztulása szegélyezi útjukat. A tilalomfák erdeje nem alkalmas terep felelős emberek nevelésére. Az egyetlen kézbe vagy legfeljebb kis csoportok hatalmába ragadott felelősség pedig még akkor sem teremtheti meg az állampolgárok dolgozó többségének érvényesülését, ha a legbecsületesebb szándék bujt volna a demagógia formáiba a hatalom megszerzése végett. A vezetés és irányítás joga csak felelős emberek akaratán alapulva jelentheti ezek érdekeinek szolgálatát. Ennek hiányában jön az alkudozás, az ígéretek kijátszása, az ámuldozó és tiltakozó becsapottak elhallgattatása, a könnyen hívők legázolása és az utból elsöprése. Az uralom nem felelős senkinek, úgy és anynyiert áll tehát a régi és megsemmisítésre ítélt erők szolgálatába, ahogy és amennyiert a hatalom megtartása céljából szükségesnek mutatkozik. Panaszkodni, védekezni nem lehet ellenük, mert ezek a lehetőségek nincsenek a legázoltak birtokában. A határokon tulra pedig csak a dicshimnuszok szállanak. A gazdasági élet rideg számjegyei, a politikai élet megrázó tényei elsikkadnak ezeken a szűrőkön és a szomszédban a szabadságnak vagy több-kevesebb maradékának levegőjében élő és küzködő öntudatlan ember vágyakozva sóhajt emez „Eldorádók” után.

A legzavarosabban működő, de az állampolgárok felelős közreműködésére épülő demokratikus szerkezet is több gazdasági összeköttetést és politikai biztonságot — tehát a szó mély és igazi jelentőségében életet — jelent, mint a legragyogóbban dolgozó parancsuralom. A zavarok kiküszöbölése, a bajok felderítése és orvoslása érdeke azoknak, akik a szabadság alapjain állva, békés és megértő közösségi munkára törekednek. A parancsuralmat fogásban tartja saját ideológiája. Mennél tökéletesebbé válik, annál mélyebb szakadék választja el az emberi közösségtől. Bár eszközei birtokában nincs reá kényszerítve, mégis állandóan igazolást hajszol. Ez a törekvés sikamlós utakra viszi, amelyeken a legártalmasabb ösztönöket igyekszik kielégíteni. A szabadság az élet teljességére törekszik, a szolgátság a halálnak dolgozik. A XIX. század romantikus felkiáltása: Szabadság vagy halál! — íme, a XX. század józan szemléletében is igazolást nyer.

A genfi izgalmas napok után, a könyökkel surolt háború hátborzongató közelségéből elkerülve ezért érdekel bennünket újból és változatlanul az a kérdés, hogy a magyar választójog melyik irányba fordul. A választójog a magyar közéletnek az utolsó 30—40 év alatt legtöbbet vitatott problémája volt. Széles vita-terület, az egyik oldalon a „sötétbeugrástól” rettegők, a másikon azok, akik minden felnőt állampolgárt résziesíteni kívánnak a jogokból, úgy, hogy e joggal bántalom és kár nélkül élhessenek. Szinte fölöslegesnek tartom megemlíteni, hogy ezt az alapvető polgárjogot nem tekintem végső célnek, nem állítom, hogy ez önmagában véve kenyeret jelent. Eszköz csupán a legtöbb állampolgár legjobban szolgált érdekeiért, eszköz becsületes és az erősre

támaszkodó adórendszer megalkotására, öncélú bürokrácia helyett gyors és előzékeny adminisztráció teremtésére, eszköz annak kifejezésére, hogy a dolgozók nyugszik a társadalom. Uttörője annak, hogy széles tömegek politikai érdeklődése fölkeltesék és ezek a felelősségteljes együttműködésbe önként bekapcsolódjanak. A nagy francia forradalom szétverte a rendek merev korlátait és megteremtette a társadalmi demokráciát. Második lépés a politikai demokrácia, amelynek alapja a választójogban megnyilatkozó népakarat. És csak a harmadik lépcső: a gazdasági demokrácia tetőzi be a nagyszerű elgondolást és teszi szabaddá az utat távolabbi perspektívák felé.

Sajnos, a választójoggal foglalkozó hivatalos hegyek vajudása sokkal hosszabb ideje folyik és sokkal titokzatosabban történik, sem hogy másra számíthatnánk, mint ama bizonyos neveléses egérke születésére. Az új magyar reformkorszak nem előre igyekszik, hanem még az a néhány bátor lépést is, amelyet eddig tett a magyar demokrácia, hatástalanul teszi. A XX. század jobbágyainak felzabodítása helyett vissza-visszakacsintgat száz évvel ezelőtti időkre és szinte érezzük, hogy ha ezek a szimpatia visszahatólag érvényesülhetnének, akkor a 48-as jobbágyfelzabodítás is veszélyben volna. Az új magyar irodalom és az új politikai frazeológia egyre hömpölygőbben fordul a falu népe felé. Am ugyanakkor, amikor szinte oltárra emelik, kirakatba hurcolják ezt a szemérmes népet, a lényegét a szavaknál sokkal őszintébben kifejező cselekedetek keményen és fölbebezzhetetlenül jelölik ki helyüket a mélységben. És azok a részletek, amelyek a választójogi tervezetből eddig napvilágot láttak, (a választójog mértéke, a választási eljárás, a kerületek besorolása, a közjegyző előtti ajánlás, a kirekesztő feltételek stb.) mind azt igazolják, hogy a reform municiózus pontossággal kiagyalt védekezés csupán, védekezés azon igazi reformok ellen, amelyek Apponyi szerint is a forradalom megelőzését jelentik.

És a tömegek élete fölötti rendelkezés joga — úgy látszik — megint ott rekedt azok kezében, akik uralkodásra és kormányzásra egyedül magukat tartják hivatottnak. Hogy ennek az „elhivatottnak” következménye és eredménye a gazdasági és szociális pusztulás, a politikai fejvesztettség, ez nem zavarja az önma-

Szeged gazdasági életének és fellendülésének munkaprogramja

Az új közgyűlés megalakulása alkalmából

Irta Dr. SZIVESSY LEHEL,

Öt évvel ezelőtt, a Délmagyarország karácsonyi számában, ugyanezen a címen irtam meg, hogy milyennek gondolom az új közgyűlés munkaprogramját. Ma is karácsony van, — és új választások után új közgyűlés ül össze. Mennyi elmélkedésre ad alkalmat, az eltelt öt esztendő. Mit tudtunk megoldani az elébünk tornyosuló feladatok közül.

Széchenyi szavait idéztem akkor és most is ideimom: „Vessük figyelmünket legelsőben is azokra a vidékekre amelyek a magyarság bölcsőjének tekinthetők. Minden segítség, amelyet anyagi és szellemi tekintetben oda viszünk, hatán, később is, de biztonnyal megtermi reánk nézve is hasznos gyümölcsöt”. Fejlesztésük csak egészségesen — így folytatja — „az organizmus kuforrását” és majd elárad a „nem mesterkelt, hanem egészséges pezsgés” az egészséges gazdasági és kulturális fejlődés a többi erekbe is!

„Egészséges pezsgésre” van szükségünk és alaposan kell vizsgálnunk azt a kérdést, hogy mi a köztörvényhatóság feladata ha azt az egészséges pezsgést, amelyről a nagy Széchenyi István száz

A jándékozzunk

ujévre

»HA-HA«

CIPOT

Hó- és sárcipők, házi és estélyi cipők minden árban és kivitelben

HA-HA cipőáruház, Kelemen u. 12.

gukban rendithetetlenül hívókat. Nem zavarja őket az sem, hogy a nagy tömegeket előző áradás nem áll meg a falvak és városok nyomorvedeinél. Benyomul a belső negyedekbe is, kereskedő boltját, iparos műhelyét, s a badfoglalkozásu hivatását sem kiméli és csak itt-ott áll ki egy-egy száraz tocska a vízből. E közös vesztés tudatában kiált a munkás és a paraszt a fenyegetett polgárhoz és ezért szólítja őt fel a szabadságjogokért való közös harcra. Szabadság vagy halál: így áll ma is a tétel. Milyen könnyű és milyen felelőtlen dadogás, hogy „nem érdekel a politika.” Mint ha a Tisza áradása megkímélné azokat, akik kijelentik, hogy nem szeretik a lábvizet. Az áradás minden embert a töltésekre szólít. Minden ember azzal fut segíteni, amit éppen előkap: ásóval, kapával, homokos zsákkal, gerendával. Minden emberre és minden eszköze szükségünk van.

Karácsony az ósrégi napforduló ünnepe. év legrövidebb napját megünnepelte a társadalmi élet től, sötétségtől rettegő barlanglakó, mert tapasztalatai megtanították arra, hogy a naptól kezdve mindig több és több sugarát küldi feléje az imádott sárga korong, a nap. A szabadság napja felé forduló felelős embert történelmi tapasztalatai jogosítják arra a reménységre, hogy a jótalanság sötétje és az erőszak fagya nem örökkévaló. Bizunk abban, hogy mi is elérünk már a napfordulóhoz, a lelkek taposásának mélypontjához. És e retentő tében is ünneplő szívvvel ragaszkodunk a szabadságnak életet jelentő, világosságot és meleget adó gondolatához.

évvel ezelőtt álmódott, meg akarjuk valósítani.

Vannak-e lehetőségek erre, kérdezi a rideg számember? De amikor én az örökéletű nemzetre és az örökéletű városra gondolok, nem látom a napi élet akadályait, elvonatkozotatom a tekintetemet a külpolitikai események súlyos zavaraitól és úgy hiszem, hogy jó érzésű és a város őszinte szeretetétől áthatott, igazi szegedi polgároknak meg kell szabniuk a fejlődésnek utirányát és azután a biztonnyal, mint az építőmester végrehajtja a tervet, kell dolgozni célkitűzéseink megvalósítása tárgyában.

Az elmulót öt esztendő építőmesterei mind elmentek. Ebben végtelen tragikum rejlik. Meghalt a város jövőjének legnagyobb kigondolója, Klebelsberg Kunó gróf, akiben a „széchenyi” gondolat teljes erővel lobogott és testet öltött!

A város élete utjába sodródott

az egyetem

megvalósulásának lehetősége, amely majdnem